

Učiteljski Tovariš.

~~~~~
List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj X.

V Ljubljani 15. avgusta 1870.

List 16.

Brezserčnežu.

Poleg verta prék vodice
Raste mlada jablana,
In po njenih šibkih vejah
Drobna tičica skakljá.

Tužno gleda prazno gnjezdo
In prepéva tak miló,
Da topí se sèrce moje
In solzí se mi okó.

Oj, ti človek brezi sèrca,
Ki si vmoril njeni rod,
Tebe s šibo ostro kaznil
Sam nebéški bo Gospod!

Jože Prosén.

Misli o učiteljih. *)

Kakor se nahajajo dobre in velike glave za vsako umetnijo in obertnijo, tako najdemo tudi rojene učitelje, t. j. take, katerim je pravi takt za strahovanje prirojen, katerim nič ali celo malo truda prizadene storiti, da veje v njih šoli pravi duh; taki znajo tudi v tuji šoli v otrocih buditi pravo življenje — ne gledé na to, da otroci novega učitelja raji poslušajo, ker novina vabi — tako, da domači učitelj svojo šolo komaj spozná. To niso taki učitelji, ki bi nam morali odgovorni biti za svoje ravnanje, od katerih bi se mogli učiti, kako se mora prav ravnati; oni ne morejo in ne znajo drugače, vse to jim je tako rekoč po natornem nagibu lastno, da znajo z vsakim migljejem, z vsako besedo pri otrocih tako znameniti mir napraviti. Oni se čudijo, kedar slišijo simtértje prav poštenega in pridnega učitelja tožiti, da mu naj več truda prizadene, otroke v pravem strahu in

---

*) Iz letnega sporočila černomeljske šole.

miru obderžati. Ako nam tudi povejo, kako v tej ali drugi reči ravnaajo, jih vendar ne moremo posnemati, kedar sami poskušamo; naj boljšega, kar jim je prirojeno, nam ne morejo dati, ne dopovedati. Oni morebiti še ne poznajo, kaj imajo, misleči, da ima vsak od nature vse to, kar ga dela pravega učitelja. Ako bi bilo mogoče videti njih duševno zlogo, kako dela, po tem bi si lahko drug pridni pa slabe glave izpeljal navode, po katerih bi lahko kaj enacega dosegel.

Nočem pa tukaj pokazati, da se lahko to doseže in da se učitelj mnogo dobrega navadi, ako obiskuje veliko šol, česar pa ne more vsak storiti; kažem samo, na kateri način, po katerih pripomočkih, mislih in mnenjih more učitelj, kateri spozná, da ni na pravi poti, dospeti do edino blagovitega strahovanja iz ljubezni in resnobo.

Tak učitelj se mora prav terdno prepričati, kar ga že skušnja uči, da vedno ropotanje, ojestro svarjenje nič ne pomaga, in da otroče serce tako oterpne, da se že komaj zmeni, ali se razsaja, ali sladko govori. Kar je rečeno o besedi, veljá tudi o palici, ko o vsakdanjem pripomočku, strah in spoštovanje naglo obuditi; pa palice se malo bojijo, in kdor jo rabi, ta ima od otrok sovraštvo namesto spoštovanja pričakovati. Otrok se namreč dá okregati, ojestro posvariti, posluša dolgo učenje lepih nauk, še celó tepsti se dá, ali pri vsem tem on od svojih misel ne odstopi in ostane terdovratno pri svojem mnenji, ter misli po svojem krivem prepričanji, da se mu ko človeku godí krivica; vzrok tega krivega mnenja pa je, ker njega in učitelja ne veže ljubezen in spoštovanje. Ker se otrok zaveda ko podložnega, mora voljno prejeti, naj bo že svarjenje ojestro opominovanje, ali tudi tepenje, — pa pri vsem tem svojih misel kar nič ne spremeni, ker vedno napčno misli, da se mu krivica godí, in kmalu mu spet pride na um, svojega grozovitneža, kakor si misli učitelj, razjeziti; neprijetne ure kmalu pozabi.

Ko se učitelj terdno prepriča in dobro premisli, da z ravno omenjenim ravnanjem nič ne opravi, naj si prizadeva, svoje delovanje pri učencih prav spoznati in misliti, kako bi mogel dobro stanje pri otrocih doseči in vterditi. Tako znanje, ki si ga sam pridobi, je neprecenljivo. Kdor svoj poklic visoko ceni, kdor je zanj prav vnet, ne bo slabo opravljal svoje službe. Kdor pomisli, da nima ne deržava, ne cerkev

drajše reči, kakor so njemu izročeni mali; kdor prevdari, da očetje in matere nič željnije ne pričakujejo in nimajo slajšega upanja, kakor svoje otroke srečne videti, da so za boljši in srečniši zárod vsi dobri ljudje vneti, kar je vse v učiteljevi roki, ki ima otroke izrežati in podučevati; kdor tako misli o mladini in ima svoje delovanje vedno pred očmi, temu ne bo nobena reč pretežavna, nobena ovira prevelika, da bi je ne premagal v prid sebi izročene mladosti.

Tako mora misliti vsak, kdor hoče zapustiti staro, priljubljeno pot navade in hoditi po pravi poti, svojemu cilju naproti. Pa mora tudi, kakor je bilo rečeno, prav spoznati, po katerih sredkih mu je mogoče otrokom v prid delati. On več ne sme misliti, da je otrokom že dosti v prid delal, če je z ojstrimi kazni dosegel, da otroci o pravem času prihajajo v šolo, da se vsak useda na svoje mesto in da zopet v redu odhajajo. Vse to je res veliko vredno, in marsikteri učitelj bi si želel, to doseči, pa, ako se otrok tega vnanjega reda ne privadi iz ljubezni do učitelja, iz ljubezni do reda in natančnosti, in zato, ker ga dolžnost veže, temuč če otrok to dela le iz strahu, bi vendar le rad drugače delal, kakor hitro se mu prilika ponudi. Prizadeva si sicer, dokler v šolo hodi, tega reda, ali za prihodnje življenje si nič ne pridobi, ker pozneje nima ojstrega pravilnika. Ko se tedaj učitelj prepriča, da strah, ki izhaja iz ojstrosti, nima teka, kedar se prepriča, kako imenitno je njegovo delo, kedar prav živo čuti, da si le z ljubeznijo more pridobiti serca svojih malih, le z ljubeznijo, ki vedno enaka ostane, more otrokom v časni in večni prid delati, — po tem naj se pa vpraša: „K a k o si pridobiš pri otrocih ljubezen, za upanje in spoštovanje?“

Palica naj se zlomi, in naj se je nihče več ne spominja v šoli. Le sirovost sme in tudi mora učitelj ojstro kaznovati; pa take sirovosti je lažje obvarovati, kakor pa dostojno kaznovati; dostikrat se pa tudi ne dá obvarovati, če si tudi učitelj še toliko prizadeva, in take bi bilo naj boljše izključiti iz šole, ko bi se dalo to povsod izpeljati, ali naj se pa vsaj pokličejo starši, katerim naj učitelj previdno vse razloži.

(Konec prih.)

Stari in mladi Slovenec.

C.

Cvêliti.

S. Cviliti in cvîlêti imate flere, plangere; cvêliti pa tudi affligere.

Cvisti.

O. Cvità - teši florere, germinare, luxuriare, scr. çvi turgere.

S. Rabile bi mi razun cvêtü - kü - tîci tudi cvolü m. folium, cvêtelü flos, cvêtilo, - tivü, - tînikü flores, - tovînü, - tostînü, - tîčinü - çanü floridus; cvêtoslovîci anthologium.

Cêstilo.

O. Cêstilo je piaculum, cêstiti - šta - štîši purgare (cêšta praep. gratia, cf. cêsta platea et germ. wegen).

S. Mar ni to cêstilo, cêstiti purgare, cêstilište res sacra, cêstîci tudi purgatorium, cêstiteli kar cêtiteli sacerdos, - lîskü sacerdotalis, - stvo sacerdotium (cf. trêba, trêbiti); cêstina sinceritas, - stota, - tînü itd.

Č.

Časü.

O. Casü hora, časîci momentum, časovînikü i časoslovü horologium.

Čašula.

S. In češelja pišete sensus ignotus, primerjate pa vendar z nsl. češulja racemus, ramus decerptus, ki se vjema s stsl. učesati - ša - šeši avellere, nsl. čehati - hñiti, odčehñiti, odčesati; cf. česati pectere, radere, i colligere na pr. ne oli trîniê češjutî smokvi; čes lignum fissum, češmenije sarmenta.

Čvrüstü.

O. Na pr. kamenî, solidus; črüstvü firmus, sincerus, principalis, gravis; čerstvü, - stvo fortiter, črüstvina res gravis, - stviti - vlja - viši firmari (rad. krdh suff. tvü, uti mrüstvü a rad. mr).

Čeznañi.

O. Čeznañ - neši deficere, languescere, - netî moe lice; navadniše isčezati - znañi za izčezati tolli, evanescere.

S. Pa ni iz nsl. čez, črez, čerez za stsl. črêšü, črezü praep. a) cum acc. ultra p. črêžü obyčaj, volju, silu, črêšü vrêmena nêkaja, - moženije vaše, - dñní, sügrêšihü črêšü mèru; b) cum gen. črêžü vrêmene, — jestítstva.

O. Črez, čerez, kerez cf. gr. *κάρσιος* obliquus; stsl. črêšüzakoniti contra leges facere, - nññü legi contrarius, - mèrññü immodicus.

Čelesinü.

S. Čelesinü adj. je stsl. praecipuus, principalis, iz thema čelo, olim gen. čelese, čelñnikü praefectus; kaj pa čelešnik?

Čeljadi.

O. Čeljadi f. familia, populus, sarcinae; čeljadinü mancipium, - ditü adj. familiam habens p. otecí - tyj paterfamilias, carí - tyj.

S. Po hrovaško-serbskih knjigah se here pogostoma čeljad, kučna čeljad, (Hausleute).

Čemerí.

O. I čemerü m. venenum, cicuta; - rññü, - ritü venenatus p. strêla čemerita sagitta veneno imbuta, čemeritü dññü pro ljütü dññí, čemerica helleborus, - čno vino.

S. I nsl. čemer venenum; ira, furor, fel, hrov. nausea; čemeri ka helleborus, črna čemerika veratrum nigrum; čemerno življenje; ne bodi tako čmerikast!

Čirü.

O. Čirü abscessus, čirej pustula.

S. Nsl. i hrov. je čiraj, čirjak ulcus, pustula.

Članü.

O. Tudi členü i člênü, članikü articulus, verižinü compages, članovinü adj. articulorum, - vno sistavljenije; cf. scr. kr. vertere et lat. vertebra gr. *κῶλον*.

S. Navadno mi je člen, členek, a po hrov. serb. tedaj tudi po stsl. pišem član, članek, članci itd.

Črūvenü.

O. I črūvinü adj. ruber; črūminü adj. ruber, rufus, črūv-ljenü, črūlenü (cf. nsl. prlje pro prvlje) coccineus, črūvenica byssus, - vení f. - vljení f. color coccineus, - vljenicí rubrica, črūmiností rubedo, - nñstvo color ruber; črūviti rubefacere, - vljenovati se, - ljenêti se, črūminovati se, - minêti se rubere.

S. Jugoslovani pijó vino cerveno ili cerljeno t. j. rudeče; stsl. črūmīnoje morje t. j. rudeče morje; črūvenū subst. m. sacerdos saecularis, črūnici pa monachus, - nica monialis.

Čuvū.

S. Dobro mi služijo razne oblike stsl. čuvū, - venije, - vītva, - vīstviije, - stvo, čujstvo sensus; čuvitvo, - vīstvo sensorium, - stvilo organum sentiendi, čutovīnū insignis (stsl. štutiti cf. nsl. čutiti sentire); čuvīnū, - stvīnū sensibilis, iz čuti, čuvati audire, - vīstrovati sentire itd.

Čestū.

O. Čestū adj. densus p. - sta mīgla (nasprot rēduko, comparat. čestiji et čestēji); često saepe, frequenter, česta - šta, - stina fruticetum, - stiti frequentare, - stostī, - stota frequentia, densitas.

S. I nsl. često, comp. češe, češče t. j. večkrat, gosteje. (Scr. čit, čint cogitare, olim fortasse etiam colligere, cf. lat. cogitare et germ. dichten cum dicht).

Značajnost.

(Konec.)

Čast in poštenje priganjata človeka, da se derži odmejene poti brez ovinkov; kdor je pa brez značajan, poslednjič oboje zgubi, ker njima nasproti ravná. In tak učitelj bi druge odgajal? Človeško življenje je neprestana vojska, večkrat tudi domača vojska nastane. Da človek v notranjem boju zadobi zmago, je pa značajnosti treba, ki lastni volji gospodarji. Vsak človek se mora tukaj bojevati in skušan biti, vendar mora tisti, kdor druge uči premagovati samega sebe, najprej to sam pri sebi poskusiti.

Izobražen značaj ljudskega učitelja je tudi sedanjí čas posebno potreben.

Položaj našega časa je sila kritičen in vse je pretekano s strankami, ki druga drugo sovražijo. Ni ga stanú, kateri bi se ne bil navzel tega gibanja. Prav težko, skoraj nemogoče je človeku neutralnemu ostati, kakoršen pa je sedaj svet, ljudski učitelj tega skoraj storiti ne more, drugače ne, ko bi se nikdar javno ne prikazal, z nikomur ne občeval in vprašan o teh re-

čeh, kar molčal. Če se tedaj človek ne more izogniti, je pa njegova dolžnost, da se pogumno in značajno ustopi tje, kjer je resnica in pravica.

Tako mora učitelj ravnati, ker je kristijan, kteremu mora njegova vera biti nad vse, dražja kakor čast, premoženje in življenje; tako mora učitelj ravnati, ker je učitelj in gojitelj in ker mora drugim dobre zglede dajati. Ozirajè se na vzvišeni nraveni namen, kterega si je v vzor svojega delovanja postavil in nanašajè se na božjo pomoč, bode učitelj zajemal pogum v svojem delovanji.

Ako vse zgorej rečeno pogledamo, vidimo da brezznačajen učitelj v nekakem oziru prazno slamo mlati; značajen pa zida na terdno podlago; značajnega učitelja ne spoštujejo le učenci in njihovi starši, ampak tudi predniki in tovarši. Blagi značaj še le učitelja povzdigne, ter mu dá častivni pridevek: „mož beseda“. Pošten značaj žlahnuje serce in stori, da smo sami s sabo zadovoljni; ako se to že sploh možu lepo podá, kaj še le kristijanu!

Iz teh in drugih razlogov prizadevajmo si za pravo in verlo značajnost.

P a s i z e m l j e .

Spisal *Fr. Govekar.*

(Dalje.)

Srednji pas zemlje.

Stopimo v „srednji pas zemlje“, kjer se precej bolje počutimo, ter se nam vse prijetniše dozdeva; sej smo kmali pri prebivalcih, h kterim se tudi mi prištevamo. Oba pasa, severni in poldanski, imata po štiri letne čase, čeravno ima prvi poletje in drugi pa ravno tačas zimo, sej je znano, da se solnce pol leta bolj proti polnočni, pol leta pa proti poldnevni strani pomika. Bolj pa, ko se bližamo gorkemu pasu, spoznavamo, da je prestop v pomlad in jesen krajši in bolj enakomerniša je dolgost dni in noči. Preminjajo se pri tečajniku med 0 in 24, blizo povratnika pa med 10 in 14 urami. Senca polnočnikov pada proti polnoči, in poldnevnikov pa proti poldnevu. K severnemu pasu spada skoraj vsa Evropa, srednji del Azije, srednje bregovje Afrike in srednji del Amerike; k poldanskemu

pa se prišteva južni konec Afrike, srednji del južne Amerike in južna polovica Holandije. Oba pasa obsegata skoraj polovico vse zemlje.

Skoraj pri vsaki zarezi, katero naredimo od merzlega pasa proti gorkemu, prikazujejo se nam vedno nove rastline.

Pri 70° že skoraj vidimo temne jelke, breze in borovce, od žit pa ječmen in rež. Pri 65° se pa že nahajajo večje rastline, kakor hrast in bukev, pa tudi že pšenica in krompir. Se vé, da so tudi tukaj posamesni izjemki, in da so tudi tukaj visoki in z vednim snegom pokriti hribi, katerih prebivalci pridelujejo pridelke kakor tečajniki, kajti večni sneg se razprostira od 0' do 10,000' proti gorkemu pasu. S 60° zagledamo sadnja drevesa z izjemkom orehovega drevesa, pri 55° pokaže se nam koruza, kostanj in vino. Samo po sebi se razumeva, da se morajo po zimi še mraza z zavijanjem obvarovati. Tako dospemo počasi v našo domovino. Ako pa gremo še dalje proti jugu, ter prestopimo visoke soteske in planine, pa pridemo v kraj, kjer je zima podobna hladnemu deževanju, in kjer že rastejo slive, rajž, bombaž, citrone, pomeranče in smokve. Tukaj se tudi nahaja v tihoti rastoča mirta in veličastno proti nebu se ozirajoča lavorika. Tukaj ni terta več borna rastlina, ampak močno drevo, katero svoje močne in sočne terte razprostira visoko čez berste in srebrobele papelne. Razun imenovanih rastlin je tukaj tudi domača kaktica, lopatika ali aloa, agava, cipresa in palma, kraljica rastlin, ktera na drobnem stojalu visoko v nebo migljá s svojo peresno krono. Tudi sladkorjevo terstje se tukaj vidi.

Tako se množi mnogoverstnost in število rastlin s stopinjami gorkote. Mala Danija šteje jih kakih 2 — 3000, Francija pa že 5000, in skupna Evropa ima okoli 9—10,000 plemen rastlin. Ravno to prikazen zapaziš tudi v drugih delih sveta, bodisi v polnočni ali poldanski strani srednjega pasa zemlje.

V srednjem pasu živé živali od bojazljive mišike do močnega bika, h katerim se še pridružijo litavski in ameriški bivoli ali divji tur. Tic vidiš tukaj od majhnega sterkiča do velikanskega orla, in od čivkljajočega vrabca do žvergljajočega slavčeka. Tudi zaželke, metulji, žužki in keabri so tukaj. — Od juga pridejo medved, in razni jastrobi; divje koze in kozli, godernjela ali sviza pa zastopajo posebne razdelke gor-

skih prebivalcev. Na južnem koncu Španije živé opice, in so oznanovalke vročega pasa.

Ljudstva vseh narodov in ver so se naselila v srednjem pasu zemlje, samo zamorci ne. Kdo bi li mogel našteti vse narode, njih imena, vere in običaje? Za sedaj nam zadostuje, da vemo, da so prebivalci srednjega pasa zemlje v telesnem in duševnem oziru daleč pred prebivalci drugih pasov zemlje.

(Dalje prih.)

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja.

Spisuje *Josip Levičnik*.

Motto: „Nulla dies sine linea“
Stari rimljanski pregovor.

Po tem vvodu prestopili smo na domače živali doživke, ter so se nam imenovali kot naj imenitnejše prežvekovavke. Imenovali in opisovali so se nam naj prej zobje teh živali, zlasti sprednji, na katerih se do določenega časa spozná tudi starost živine. Tudi to se je omenilo, v katerih časih živini zobje izpadajo. Potem se je govorilo o čveterih želodcih prežvekovavnih žival, ter se priporočalo, da naj se daje živini za ta važni želodcev posel vedno čas in tudi mir; zlasti naj si vožnji voli nikar nikoli ne vpregajo koj po kermenju. Kazalo se nam je o raznih plemenih živine in se povedalo, da jih štejejo samih goved in ovac do 100 plemen. Nektera plemena spočele so se po golem naključju. Tako je n. pr. l. 1820. francoskemu ovčarju Ranx-u storil mali janček, ki je imel silno žlahtno, svili enako volno. Izredil si je to živalico, rabil jo za spuščanje in tako zaredel si je novo pleme ovác. Tudi mulaste govéde zaplodile so se zgolj po naključju, in zlasti po Angleškem in Škociji (Schottland) nahaja se prav veliko mulastih govéd. — Nekteri štejejo živinska plemena po njih koristi, namreč oziroma na mleko, pitovnost in vprežno moč; naj bolj navadno pa jih razdeljujejo po njih domačii v 4 skupine, in sicer: pustinjske, ki se nahajajo v jugo-izhodu in jugo-zapadu Evrope in Azije; — nižavske (Niederungs-), — srednjo zemske (Mittelland-) in planinske (Alpenracen). Srednjo zemske in planinska plemena imajo zopet svojo razliko v tem, da so ali šekaste, ali pa enobarvine. — Zmed pustinjskih plemen se je zlasti omenjalo ogersko-podolsko pleme, ki se nahaja po Oger-

skem, v Galiciji in po izhodu noter do Azije; pa tudi po Laškem in Francoskem. Popisalo se nam je to pleme na vse strani natančno, ter je g. docent izrekel želje, naj bi se zaplodil oziroma na vožnjo moč tudi po planinskih pokrajinah. Nižavska plemena nahajajo se zlasti ob obrežjih severnega in izhodnega morja. Popisalo se nam je tudi to pleme natančno, ter se omenilo, da imajo krave tega plemena posebno veliko mleka (3 do 4000 bokalev na leto), zaradi česar so si jih nakupili že tudi po Avstrijskem; zlasti v Ogerskem Staremgradu in tudi na Štirskem je že videti te živine. Mleko vendar nima veliko maščobe, torej tudi za sirovo maslo in sir ni vgodno. Posebno veliko govorilo se je o srednje-zemskih in planinskih plemenih, ktera imajo naj boljše lastnosti. So namreč težkega, čverstege života, imajo veliko mastnega mleka, dajo dobre vprežne vole, in tudi za pitanje so kaj dobre.

Naštevalo se nam je potem posebno več planinskih plemen tudi po imenu, popisalo se po domačii, barvi, koristi i. t. d.; da pa vendar ne bom preobširen, naj povem le, da se je za naše kraje posebno priporočevalo:

a. miricodolsko pleme, katero je sicer bolj šibke rasti, pa daje dobro mleko, se dá dobro spitati, in tudi za vprego jako dobro služi, in

b. labudsko in mariahofensko pleme, ki na velikosti in lepoti prekosita skoraj vsa druga planinska plemena; oziroma na mlačnost vendar zaostajate za drugimi. Dodal pa je g. profesor tudi še k svojemu opisovanju raznih plemen prav dobro opazko, da v vseh plemenih nahajajo se dobra živinčeta; le naj se ne pozabi na poglobitno reč, namreč na strežbo in rejo. Biki se n. pr. pogosto tako slabo glešajo in se tako neprevidno spuščajo po plemenu, da ni čudo, da dobijo kmetijski gospodarji toliko slabega živinskega zaroda. Na dobrih bikih (kjer se namreč dobro oskerbljujejo in primerno spuščajo) je veliko veliko ležeče. Pingavska, miricodolska in labudska živina slovi le zato, ker ondi posebno skerbno živino odreja. Tedaj ne edino pleme, ampak dobra odreja, dobra strežba, ter tečna in redna hrana daje nam dobro živino.

Daljni predmet gospodarstvene živinoreje bile so ovce. V Evropi štejejo čvetero skupine teh živali, ki so se nam po

večjem tudi popisale. *) Za naše planinske kraje so se naj bolj priporočevale ovce z bolj debelo gosto volno. V misel so se jemale pri tej priliki jezerske ovce (Seeländer aus Kärnten), ktere so bajé v oziru na mleko in mesnatost posebno dobre; ali volna njihova se ni od več hvalila, torej se je tudi priporočevalo, da naj bi se kako požlahtniti poskušale. Povedalo se je tudi, da so ovce bele barve boljše mimo črnobarvnih. Koze so tudi mnogoterih plemen. Kot naj boljše so se štele neke bele, mulaste, ki se nahajajo po Francoskem; pa tudi naše rujave koze z zakrivljenimi rogmi so se hvalile. Imenovale so se tudi še te živali iz ptujih delov sveta, zlasti „Angora“- in „kasmir-koza“, ki dajete posebno dolgo in žlahtno dlako (lase). — Konji, o katerih se je dalje govorilo, so tudi mnogoterih plemen. Razdeljujejo jih v jutrodeželska, zapadno-deželska in pustinska plemena, ktero poslednje razteza se iz jutrovega noter na Poljsko in Ogersko. Namen konj je vožnja in jahanje. Zmed vseh na prvi stopnji stoji arabski konj, ki je sicer bolj nizek, ali v svojih lastnostih popolna žival, ima tako rekoč jeklene mišice; za vprego pa vender ne veljá. Zapadno-deželni konji so nasprotno veliki, težki, čversti, vse na njih kaže, da so vstvarjeni za vprego. Pincgavski in štajarski konj sta tako rekoč „reprezentanta“ zapadno-deželnega ali noriškega plemena. Popisalo se je to pleme po truplu natančno, dostavilo se pa tudi zraven, da ono po slabi odreji (vsled slabih žebcev in zanemarjenega gleštanja) nekako hira. Tudi Francosko ima dobre, težke konje, Angleško pa skoraj naj težje. Jutro- in zapadno-deželne konje pariti je po mislih g. dr. Wilhelma kaj dobro, — nahaja se v srednji Evropi že tudi mnogo konj tacega zmésa, ki glede urnosti pri jahanju celó že arabskega konja prekosijo. (Dalje prih.)

---

*) Mimogredé naj povem, da se je kot najimennitnejše pleme imenovala „Merino-ovca“, ki ima naj žlahtnejšo volno, in je na Španskem še od tisoč let sem domača. Stari prebivalci Španije, Mauri zvaní, so bili v tej zadevi posebno umni živinorejci, bali so se pa tudi tako, da bi se merino-ovce ne bile zaplodile v druge dežele, da so celó smertno kazen postavili na to, ako bi si bil kdo ktero teh živali iz domače dežele gnati podstopil. O sredi prejšnjega stoletja so prišle po daru v naše dežele, kjer so jih zlasti po Češkem in Moravskem tako dobro gleštali, da že sedaj skoraj prekosijo prave španijolske ovce. Pis.

Šolska letina.

Kakor druga leta, tako imamo tudi letos naj več od vseh večjih ljudskih šol na Kranjskem »letna sporočila.« »Jahresbericht der k. k. Musterhauptschule u. Lehrerbildungsschule« v Ljubljani ima na čelu že vlani pričeti sestavek »historische Notizen über die k. k. Normalhauptschule«, v katerem se nahaja mnogo za naše začetno šolstvo in učiteljstvo važnih stvari. Iz »Schulnachrichten« vidimo, da je pri tej šoli (s paralelnimi razredi) podučevalo 16 učiteljev, vodja in dva kateheta. Učiteljskih pripravnikov je bilo v dveh oddelkih 18, v 4 razredih šole vadnice 327, v paralelnih razredih pa 338 učencev. Vidi se, da je šola vadnica zelo polnjena, kar se bode pa prihodnje šolsko leto gotovo predrugačilo. — »Letno sporočilo mestne glavne deške šole pri sv. Jakobu v Ljubljani« kaže zraven vodja še 6 učiteljev, ki so podučevali vsi vkup 111 ur na teden, in so imeli v vsakdanji 322, v nedeljski šoli pa 96 učencev. — »Klassifikation der Schülerinnen an der Mädchen-Haupt-u. Industrialschule bei den Ursulinen« v Ljubljani ima v vnanji 976, v notranji šoli pa 172 učenk. — »Jahresbericht über den Fortgang der Schüler an der k. k. Hauptschule« v Novem mestu razverstuje 170 učencev v vsakdanji in 54 učencev v nedeljski šoli. — »Letno sporočilo glavne šole c. k. rudnika v Idriji« je letos kaj obširno. Na čelu nosi prav primeren sestavek: »Idrijskega rudnika zgodovinske črtice« (po Hicingerjevi knjižici: »das Quecksilber-Bergwerk Idria« spisal J. Lapajne). Učiteljev z vodjem vred je imela ta šola 9, zraven teh pa še dve učiteljici, kateri ste žensko mladino učili v šolskih naukih in dekliskih del. Učencev in učenk v vsakdanji šoli je ta šola letos imela 516, v nedeljski šoli pa 119. — »Letno sporočilo glavne šole v Kranji« ima na prvi strani (g. vodjev) spis, kateri starše in mestne očete vnema za napravo 5. razreda v dekliski šoli. V tej šoli so podučevali vodja, 2 kateheta, 4 učitelj in ena učiteljica. Učencev in učenk je bilo v vsakdanji šoli 296. Podučevalo se je tudi v čebelarstvu in sviloreji. — »Letno sporočilo mestne glavne deške šole v Škofjiloki« kaže 3 katehete, 4 učitelje in 303 učencev v vsakdanji in nedeljski šoli. — Razredba učenk v dekliski obertnijski glavni šoli pri Ursularnicah v Škofjiloki razverstuje 448 učenk v vnanji in 64 učenk v notranji šoli. — »Jahresbericht der k. k. Hauptschule in Stein« ima 7 učiteljev (franciškanov), kateri so podučevali 187 učencev v vsakdanji in 40 učencev v nedeljski šoli. — Letno sporočilo obertniške dekliske šole v Kamniku vverstuje po (zasluženju) 159 učenk v vsakdanji, 94 učenk pa v nedeljski šoli. Učili so v tej šoli: dva kateheta, dva učitelja in ena učiteljica. — »Letno sporočilo glavne šole v Črnomlju« ima spredaj (vodjev) spis »Misli o učiteljih«, (kterega ima tudi »Tov.« l. 16). Ta šola ima vodja in samo 3 učitelje, kateri so imeli v vsakdanji šoli 389, v nedeljski pa 190 učencev in učenk. — »Jahresbericht der Hauptschule in Gottschee«, ima spredaj »Methodische Beobachtungen beim Elementarunterrichte«, spisal Jož. Bozja. V tej šoli so podučevali: dva kateheta in 4 učitelji, ter so imeli v vseh štirih razredih vsakdanje in nedeljske šole 441 učencev in učenk (med temi 413 Nemcev, 25 Slovencev in 3 Hervate). V ženskih delih je podučevala gospá Požarjeva 1¹/₂ ure na dan.

Uganjka zastavice v predzadnjem listu:

rosa, kosa, osa, as!

Ogled po šolskem svetu.

Iz Ljubljane. Njihovo c. in k. Veličanstvo presviti cesar so z naj vikšim sklepom 26. julija t. l. imenovali ude deželnega šolskega svetovalstva na Kranjskem za postavni opravilni čas: stolnega dekana dr. Janeza Pogačarja, korarja Jurja Zavašnika, profesorja višje realke Mihaela Peternela *) in ljudskega učitelja Andreja Praprotnika. Deželno šolsko svetovalstvo je tedaj na Kranjskem tako le sestavljeno: 1) bar. Konrad Eybesfeld, c. k. deželni poglavar, prvomestnik; 2) dr. Janez Bleiweis, poslanec deželnega odbora; 3) dr. Etb. Costa, poslanec deželnega odbora; 4) Janez Hočevnar, svetovalec c. k. deželne vlade in poročevalec admin. in ekon. šolskih zadev; 5) Karl Holzinger, deželni šolski nadzornik za humanist. nauke v srednjih šolah; 6) dr. Math. Wretschko, deželni šolski nadzornik za realist. nauke v srednjih šolah; 7) dr. Anton Jarc, deželni šolski nadzornik za ljudske šole; 8) Mihael Peternel, profesor na višji realki in 9) Andrej Praprotnik, ljudski učitelj, kot zastopovalca učiteljstva.

— Njihovo c. in k. Veličanstvo presviti cesar so z naj vikšim sklepom 8. jul. t. l. vodja učiteljske izobraževalnice v Ljubljani preč. g. Karola Legata imenovali korarja novomeškega kapiteljna.

— „Kirchliches Verordnungsblatt für die Laibacher Diözese“ pravi v št. 645 na 146. strani:

„Spraševanske dneve za učence ne morejo določevati v. č. g. g. dekani, kakor po prejšnji šolski postavi, je pa vendar zavoljo učencev treba, da se vpričo sedanjih šolskih nadzornikov iz kerščanskega nauka sprašujejo; ker pa nadzorovati podučevanje v kerščanskem nauku imajo prav za prav le cerkveni predniki, prepušča se pa v. č. g. g. dekanom v presojo, ali hočejo takrat nadzorovati podučevanje v kerščanskem nauku, kedar so od drugod spraševanski dnevi določeni, ali pa da po svojem dekanatu popolnoma odločeno v odmerjenih dnevih ljudske šole obišejo in velevajo iz kerščanskega nauka spraševati.

S tem razglasom se po naših mislih naj lepša prilika do spravežljivosti ponuja obema strankama, kajti, ako so v. č. č. g. g. dekani pri očitnih šolskih spraševanjih tudi nazoči, odpade izgovor, da duhovniki vpričo državnih nadzornikov niso dolžni spraševati iz kerščanskega nauka, na drugi strani je pa premisliti, da tisti, ki vljudnost tirja, mora jo sam poprej skazovati, kajti lepa beseda lepo mesto najde, in kakor se posoji, tako se povračuje. — Tedaj vsakemu svoje, in potem bo za vse prav.

*) Pravijo, da se je g. Peternel odpovedal tej službi.

— Deželni odbor je po dogovoru z deželno vlado onih 1000 gl., ki jih je lanski deželni zbor dovolil za pospeh poduka v kmetijstvu, razdelil tako, da je 23 učiteljem podaril po 20 gold., 24 šolam pa lepo zbirko vertnarskega orodja, šoli v Hrenovicah pa 50 gold. za naravno drevesnice šolske. Slava!

— Za zrelotni izpit se je na ljubljanski viši gimnaziji oglasilo 47 osmošolcev, med njimi 3 privatisti; odstopilo jih je še pred izpitom 5, in med izpitom še 7, padlo jih je 9. Vzroke tega, eni tù, drugi tam iščejo, a mislimo, da tudi učenci niso v tej stvari čisto nedolžni.

Razpis učiteljeve službe.

S šolskim letom 1870/71 bode se oddala služba ljudskega učitelja na Raki. Prošnje naj se oddajajo pri c. k. glavarstvu v Kerškem do konca tega meseca (avgusta).

Vabilo

k občnemu zboru društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem in k drugemu občnemu zboru učiteljskega društva za Kranjsko, ktera bodeta oba 22. dne meseca septembra t. l. v sobi tretjega šolskega razreda (v I. nadstropju na levo) v c. k. učiteljski izobraževalnici v Ljubljani.

Ob 9. uri dopoldne začne se zbor v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam. Na versti bode:

- 1) Ogovor pervosednikov.
- 2) Nasvétje posamesnih udov.
- 3) Volitev pervosednika, blagajnika in še sedem odbor-
nikov, od katerih morate biti $\frac{2}{3}$ v Ljubljani ali v
bližnji okolici.

Po tem zboru začne se zborovanje učiteljskega društva za Kranjsko, in sicer po tej le versti:

- 1) Sporočilo pervosednikovo.
- 2) Sporočilo blagajnikovo.
- 3) Odgovor na vprašanje: kako naj se v sedanji novi slovenski Abecednik vversté pisni zgledi, po katerih

bi se učitelji in učenci ravnali pri podučevanju v branji in pisanji ob enem.

- 4) Nasvétje o sedanjih in novih šolskih knjigah.
- 5) Razgovor o razmeri med ljudskimi in srednjimi šolami.
- 6) Nasvétje posamesnih udov.
- 7) Volitev pervosednika, blagajnika in še osem drugih odbornikov in treh pregledovalcev društvene blagajnice in knjižnice.

Znižana cena za g. Nedvedov II. „Tantum ergo“, ki se je bila dovolila prejemnikom „Učit. Tov.“, traja le do 1. septembra t. l. Od tega dneva prodaja se ta napjev le po navadni ceni po 35 kr.

Častite Marijo!*)

Allegro con espressione.

D. Feigel.

Ča - sti - te Ma - ri - jo, ne - be - ski du-

The first part of the musical score is written in G major (one sharp) and 6/8 time. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The melody is in the treble clef. The lyrics are 'Ča - sti - te Ma - ri - jo, ne - be - ski du-'.

ho - vi, Vsi an - ge - li Bož - ji, svet - ni - ki ne-

The second part of the musical score continues the melody. It is marked with a piano (*p*) dynamic and the tempo marking *dolce*. The lyrics are 'ho - vi, Vsi an - ge - li Bož - ji, svet - ni - ki ne-'.

*) Nadaljne besede išči v „Danici“, tečaj XVIII., list 20.!

f *piu presto*

bes! In svo - ji kra - lji - ci ne - šte - ti sve-

a tempo p *decresc.*

to - vi Slo - ves - no - sti pes - mi pre - pe - vaj - te

f

vmes: Oj ži - vi, Ma - ri - ja cve - ti - ca! in

ži - vi Na ve - ko - maj Je - zus, tvoj Sin lju - bez - nji - vi!